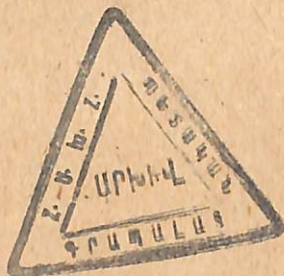

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐ 1937 Թ.

ԻՆՉԻ ՀԱՄԱՐ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ Ե
ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ
ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

ԺՈՂՏՆՏՀԱՇՎԱՐ—ՈՐԳՈՒԶՅՈՏ. ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

О ВСЕСОЮЗНОЙ ПЕРЕПИСИ НАСЕЛЕНИЯ
Для чего и как она проводится

ԻՆՁԻ ՀԱՄԱՐ ՅԵՎ ԻՆՁՊԵՍ Ե ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

1937 թ. հունվարի 6-ին կուսակցության ու կառավարության վերջամաք կատարվելու յե համամիութենական մարդահամար:

Այդ որը մեր մեծ հայրենիքի ամբողջ անծայրածիր տարածության վրա ցրվելու յե հաշվառուների վիթխարի բանակը: Նրանք մտնելու յեն ամեն մի տուն, ամեն մի խրճիթ ու յուրտ և ցուցակադրելու ու հաշվելու յեն Սորհրդային Միության ամբողջ բնակչությունն անխտիր, մեծից մինչև փոքրը:

«Աշխարհում յեղած բոլոր արժեքավոր կապիտալներից ամենաարժեքավոր ու ամենավճռող կապիտալը մարդիկ են, կադրերը», — ասում է մեր մեծ առաջնորդն ու ուսուցիչը, ընկ. ՄՏԱ-ԼԻՆԸ:

Այդ կապիտալը հաշվառելու, ԽՍՀ Միության բնակչության քանակն ու կազմը վորոշելու համար մեկ միլիոնից ավելի հաշվառու և մարդահամարի այլ աշխատողներ են հարկավոր:

Ընդհանուր մարդահամարը մի այնպիսի վիթխարի յերկրում, ինչպես ԽՍՀՄ, — մի բարդ ու շատ պատասխանատու գործ է: Մեր յերկիրը բոլոր կապիտալիստական յերկրներից տարբերվում է ծնունդի բարձր մակարդակով. այսպես, վերջին 12 տարում ԽՍՀ Միության բնակչությունը շատացել է ավելի քան 30 միլիոն հոգով, վորը կազմում է Լեհաստանի ամբողջ բնակչության 90 տոկոսը: Բուռն թափով աճում է քաղաքների բնակչությունը: Որինակ, Մոսկվա քաղաքի բնակչության թիվը 1926 թ. վերջին 2 միլ. 26 հազար էր, իսկ այժմ, 1936 թ., Մոսկվայում յերեք ու կես միլիոնից ավելի բնակիչ է ապրում:

Ե՛լ ավելի ապշեցուցիչ են մի շարք այլ քաղաքների վերաբերյալ թվերը: Ստալինսկ (նախկ. Կուզնեցկ) քաղ. բնակչությունը

1926 թվի վերջին 4 հազարից պակաս էր, իսկ 1935 թ. հունվարի 1-ին՝ 220 հազար է:

Հայտնի չե նմանապես, վոր անցած 10 տարվա ընթացքում նոր խոշոր արդյունաբերական քաղաքներ են առաջացել: 1926 թվին դեռ չկար Մադնիտոգորսկ քաղաքը, իսկ 1935 թ. հունվարի 1-ին այդ նոր քաղաքում արդեն 210 հազ. բնակիչ կար:

Յերկրի տնտեսական ու կուլտուրական դեմքն արմատական փոփոխությունների յենթարկվեց, վորպես ստալինյան յերկու հնդամյակների և սոցիալիզմի վերջնական ու անվերադարձ հաղթանակի հետևանք. այդ փոփոխություններն եյական կերպով ազդեցին նաև մեր յերկրի բնակչության կազմի վրա: Ամբողջովին ու բոլորովին վերացված են մեր յերկրում շահադործող դասակարգերը: Գյուղացիության դերիչսող մեծամասնությունը կոլտնտեսական և դարձել: Զբաղիորեն ավելացել և բանվոր դասակարգի թիվը: Խրատ բարձրացել և բնակչության կուլտուրական մակարդակը:

Մի խոսքով, առաջիկա մարդահամարը բնակչության քանակի ու կազմի մասին բոլորովին այլ տեղեկություններ և տալու, քան անցած 1926 թ. կատարված ընդհանուր մարդահամարը: Ահա թե ինչու ամենավիթխարի աշխատանք պետք և կատարվի մի միջինից ավելի մարդկանց ուժերով:

ԻՆՉՈՒ ՅՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ 1937 Թ. ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ

Վերջին—1926 թ. մարդահամարից հետո մեր մեծ հայրենիքն ամենանաչելիորեն փոխվել է:

Դեռ Համգ(բ)Կ XVII համագումարում ընկ. ՍՍԱԼԻՆԸ մի քանի խոսքով ուրվագծեց մեր յերկրի եկոնոմիկայի մեջ տեղի ունեցած փոփոխությունները.—

«ԽՍՀՄ . . . հիմքից կերպարանափոխվել է, դեն շարտելով իր վրայից հետամնացությունն ու միջնադարը: Նա դյուղատունտեսական յերկրից դարձել է արդյունաբերական յերկիր: Մանր անհատական դյուղատնտեսության յերկրից նա կոլեկտիվ խոշոր մեքենացված դյուղատնտեսության յերկիր է դարձել: Խավար, անգրագետ ու անկուլտուրական յերկրից նա դարձել է—ավելի

ճիշտ՝ դասնում է—դրագետ ու կուլտուրական յերկիր, վոր ծածկված է ԽՍՀՄ արդությունների լեյուներով դործող բարձրագույն, միջնակարգ ու տարրական դպրոցների միթխարի ցանցով»:

Հիմնովին փոխվել է նաև ԽՍՀՄ բնակչության սոցիալական կազմը, փոխվել է նրա դասակարգային կառուցվածքը: Խորհուրդների VIII—րդ արտակարգ համագումարում հանդես դալով, ժողովուրդների մեծ առաջնորդ և ԽՍՀՄ նոր Սահմանադրության հանճարեղ ստեղծող ընկ. Ստալինն իր պատմական ղեկուցման մեջ ասաց.—

«Կարվածատերերի դասակարգը, ինչպես հայտնի չե, արդեն վերացված էր քաղաքացիական պատերազմը հաղթականորեն ավարտելու հետևանքով: Ինչ վերաբերում է մյուս շահադործող դասակարգերին, ապա նրա՛նք ևս կարվածատերերի դասակարգի բախտին արժանացան: Չկա այլևս կապիտալիստների դասակարգն արդյունաբերության բնագավառում: Չկա այլևս կուլակների դասակարգը դյուղատնտեսության բնագավառում: Չկան այլևս վաճառականներն ու սպեկուլյանտներն ապրանքաչրջանառության ասպարեզում: Այսպիսով, բոլոր շահադործող դասակարգերն արդեն վերացված են:

- Մնացել է բանվոր դասակարգը:
- Մնացել է դյուղացիների դասակարգը:
- Մնացել է ինտելիգենցիան»:

Արդեն յերկար տարիներից ի վեր մեր յերկիրը չունի, և վոչ մի դործադուրկ. անչափ բարելավվել և ավելի ու ավելի յե բարելավվում աշխատավորության նյութական դրությունը: «Կյանքն ավելի լավ է դարձել, կյանքն ավելի ուրախ է դարձել» (ՍՍԱԼԻՆ):

Սոցիալիզմի հաղթանակը մեր յերկրում, վոր ձեռք բերվեց ժողովուրդների մեծ առաջնորդ ընկ. Ստալինի ղեկավարությամբ, վոչ միայն յերկրի տնտեսական հզորության աճամբ, այսինքն նրա արդյունաբերության, տրանսպորտի, դյուղատնտեսության աճամբ և արտահայտվում, այլ նաև՝ Խորհրդային Միության հենց բնակչության մեջ կատարված տեղաշարժերով—բնակչության կուլտուրական մակարդակի աճամբ: Մեր

11-280269r

յերկրում համարյա ամբողջովին վերացված և անդրադիտութունը: Ստեղծված և դարձրոցների, տեխնիկումների, բանֆակների, բարձրագույն դարձրոցական հաստատութիւնների վիթխարի ցանց:

Հետագա սոցիալիստական շինարարութիւնն և սոցիալիզմինոր հաղթանակների բոլշևիկյան պլանավորման խնդիրները ճշգրիտ տվյալներ են պահանջում Խորհրդային Միութեան բնակչութեան թիւի ու կազմի մասին: 1926 թ. մարդահամարի տվյալներն արդեն հնացել են: Ահա թե ինչու Խորհրդային կառավարութիւնն ընկ. Ստալինի նախաձեռնութեամբ Համամիութենական նոր մարդահամար և նշանակել:

Համամիութենական մարդահամարը մեզ տալու յե շատ հարուստ նյութ, վորն անհրաժեշտ և սոցիալիստական շինարարութեան հետագա ամբողջ ընթացքի համար: Ճշգրիտ տեղեկութիւններ բանվորների կազմի մասին, կոլտնտեսականների մասին, խորհրդային ինտելիգենցիայի մասին, յերեխաների մասին, — այս բոլորը կողնի սոցիալիստական պետութեանը հետագա տնտեսական ու կուլտուրական շինարարութիւնը պլանավորելու, ԽՍՀՄ պաշտպանունակութիւնն ել ավելի ամրացնելու, ինչպես նաև բաղմամիլիոն ժողովրդի կուլտուրական ու կենցաղային պահանջները բավարարելու գործում:

Պետք և իմանալ, թե այժմ, 1937 թ. հունվարին ԽՍՀՄ-ում ինչքան տղամարդ ու կին և ասլրում, նրանցից քանիսն և դրագետ ու քանիսն անդրագետ, քանի ճարտարագետ (ինժեներ), բժիշկ, ուսուցիչ, ուսանող ու աշակերտ կա: Սպասիչ տվյալներ են հարկավոր բաղմագդի Խորհրդային Միութեան առանձին ժողովուրդների մասին:

Վիճակագրական այդպիսի տվյալները պետք են թե՛ պլաններ կատարելու համար, թե՛ պետական, տնտեսական, դիտական, կուլտուրական ու հասարակական բոլոր հիմնարկների ու կազմակերպութիւնների ընթացիկ աշխատանքի համար: Չի կարելի, որինակ, ասել, թե ինչքան դարձրոց և հարկավոր, յեթե չի հաշված դարձրոցական հասակի յերեխաների թիւը:

Վերջապես, և այս գլխավորն և, — մարդահամարի տվյալներն անհրաժեշտ են յերրորդ հնգամյակի պլանը — կոմունիզմի ուղիով կատարվելիք հետագա հաղթական առաջխաղացման պլանը մշակելու համար:

Շատերը կարծում են, թե վիճակագրական թիւերը մի չոր, ճանճարլի բան են: Այդ սխալ է: Շնորհքով, հմտորեն կարդալու և համեմատելու դեպքում վիճակագրական թիւերը տալիս են յերկրի տնտեսական ու կուլտուրական կյանքի չափադանց հետաքրքրական պատկերը, ցույց են տալիս մեր աճումը, մեր նվաճումները:

1897 թ. կատարվեց ցարական Ռուսաստանի բնակչութեան ամբողջ նախահեղափոխական շրջանի միակ մարդահամարը: Տասը տարի մշակվում ու տպվում ելին այդ մարդահամարի արգիւնքները: Թիւում եր, թե ինչքան շատ հետաքրքրական բան կարելի յեր գտնել այդ մարդահամարի թիւերը պարունակող փոքրագույն հաստ մատյաններում: Բայց յեթե բանանք այդ մատյանները, — մեր առաջ կպատկերանան ցարական Ռուսաստանի աղքատութիւնն ու անկուլտուրականութիւնն իրենց ամբողջ զարչելի մերկութեամբ:

Ցարական Ռուսաստանում 1897 թ. 125 միլիոն բնակիչ եր հաշվվում: Յուրաքանչյուր հինգ բնակչից չորսն անդրադետ եր: Ամբողջ Ռուսաստանում միայն 79 հազար ուսուցիչ կար, բայց դրա փոխարեն՝ տերտերների, վարդապետների, վանականների ու բոլոր դավանութիւնների պաշտամունքի մյուս սպասավորների թիւը 295 հազար եր: Մեղանում, ԽՍՀՄ-ում 1935 թ. 752 հազար ուսուցիչ կար: 1897 թ. ճարտարագետների ու տեխնիկների թիւն ընդամենը 4010 եր, և նրանցից միայն 4-ն ելին կին: Իսկ մեղանում 1935 թ. վերջին միայն խոշոր արգիւնարարութեան մեջ 509 հազար ճարտարագետ-տեխնիկական աշխատող կար, վորոնք մի այնպիսի՝ բոլորովին նոր, աշխատավոր ինտելիգենցիա յեն ներկայացնում, «վորի նմանը չի կարելի գտնել յերկրագնդի և վոչ մի յերկրում» (ՄՍՍՍԻՆ): Ճարտարագետների այդ բանակի մեջ 66100 կին կա: 1897 թ. ամբողջ յերկրում 16956 բժիշկ կար, վորից միայն 608 եր կին: Դրա փոխարեն «առանց բժշկական գործունեյութեան իրավունքի բժշկութիւն անողների» (հեղիմների) և նման անձանց թիւն եր 13095, այսինքն՝ համարյա այնքան,

վորքան բժիշկներինը: Այժմ ԽՍՀՄ-ում մենք 90 հազարից ավելի բժիշկ ունենք, վորոնց մեծ մասը կին է:

Ուսանելի չեն նմանապես առանձին քաղաքներին վերաբերող թվերը: Մոսկվայում 1897 թ. միայն 374 ճարտարագետ կար. իսկ այժմ 66 հազարից ավելի ճարտարագետներ են: Բաշկիրի, Սեբաստոպոլիսի, Վանակահանների և պաշտամունքի մյուս սպասարկողների թիվը Մոսկվայում 7638-ի էր հասնում, իսկ ուսուցիչների թիվը՝ 1837-ի: Այժմ ուսուցիչների թիվը Մոսկվայում 24 հազարից ավելի չէ:

Սոցիալիստական մեծ հեղափոխությունից հետո ԽՍՀՄ-ում յերկու անգամ ընդհանուր մարդահամար է կատարվել — 1920 և 1926 թ. թ.:

Առաջիկա մարդահամարը ցույց կտա, թե մենք ինչպես ենք աճել 1926 թ. հետո, ստալինյան յերկու հեղափոխումների ընթացքում:

ԻՆՉՊԵՍ Ե ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԵԼՈՒ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Առաջիկա մարդահամարի ժամանակ բնակչության թիվը պետք է հազվել, յեղնելով 1937 թ. հունվարի 5-ի լույս 6-ի դիվերվա ժամի 12-ին գոյություն ունեցող գրությունից: Այդ, իհարկե, չի նշանակում, թե հաշվառուները բնակչության մոտ են լինելու դիվերվա ժամանակ: Վո՛չ, նրանք աշխատելու յեն հաշվամանն որը առավոտյան ժամի 8-ից սկսած:

ԽՍՀՄ յուրաքանչյուր քաղաքացի գրանցվելու յե այն բնակարանում կամ կացարանում, վորտեղ նա անց է կացրել հունվարի 5-ի լույս 6-ի դիվերվա: Այդ ժամանակ ճանապարհին դանդաղները շոգեմալներում, գնացքներում կամ կայարաններում են գրանցվում: Որինակ՝ հունվարի 5-ին Յերևան ժամանած, բայց յշտապես ուրիշ տեղ ապրող մարդը Յերևանում է գրանցվում, թեկուզ և նա Յերևանում ընդամենը մի դիվերվա յեղած լինի:

Հունվարի 5-ի լույս 6-ի դիվերվա յրենց գյուղի սահմաններից դուրս գտնվող կոլտնտեսականները, այսինքն նրանք, ովքեր այդ դիվերվա փայտամթերման աշխատանքներում, ջրագացում հերթի սպասելիս կլինեն, կոլտնտեսականի տանը կամ հա-

րադատների կամ ծանոթների մոտ դիվերվա կլինեն, — այնտեղ են գրանցվում, վորտեղ նրանք կգտնվեն մարդահամարի մոմենտում, և վոչ թե այնտեղ, վորտեղ նրանք մշտապես ապրում են:

1936 թ. հունվարի 5-ի լույս 6-ի դիվերվա ժամի 12-ից հետո ծնված յերևան արդեն մարդահամարի չի յենթարկվում, իսկ նույն որը դիվերվա ժամի 12-ից հետո մեռած մարդու համար հաշվաթերթն այնպես է կադմվում, ինչպես կենդանի մարդու համար:

Վորքան արագ կատարվի մարդահամարը, ա՛յնքան ավելի ճշգրիտ կլինի նա: Ուստի մարդահամարն ամբողջ Միության մեջ կատարելու համար կառավարությունը մեկ որ է նշանակել, այն է՝ 1937 թ. հունվարի 6-ի առավոտյան ժամի 8-ից մինչև դիվերվա ժամի 12-ը: Գնացքներում և կայարաններում մարդահամարը կատարվում է հունվարի 5-ի լույս 6-ի դիվերվա:

Վոմանց կարող է թվալ, թե հաշվառուները մարդկանց ցուցակադրելու յեն փողոցներում, տրամվայներում, թատրոններում, ախումբներում և այլն, ամեն տեղ, վորտեղ նրանք կարող են լինել դիվերվա ժամի 12-ին: Այդ իհարկե ճիշտ չէ: Հաշվառուները մարդահամարը կատարելու յեն միայն բնակավայրում — յարճիթներում, բնակարաններում, հանրակացարաններում և այլն: Բայց նրանք ամեն մի յարճիթում, բնակարանում, ամեն մի տան ցուցակադրելու յեն միայն նրանց, ովքեր ավյալ քաղաքում, գյուղում կլինեն հունվարի 5-ի լույս 6-ի դիվերվա, անկախ այն հանդամանքից՝ նրանք դիվերվա ժամի 12-ին տանը կլինեն, թե անից դուրս, որինակ, թատրոնում, խանութում, փողոցում, հյուրատանը, աշխատանքի վայրում և այլն:

Մինչև մարդահամարն սկսվելը, հունվարի 1-ից մինչև 5-ը, հաշվառուները չընկելու յեն բոլոր բնակելի շենքերը, կացարանները և կատարելու յեն մարդահամարի թերթերի նախնական լրացում: Հունվարի 6-ին բոլոր բնակելի շենքերն ու կացարանները նրանք նորից՝ յերկրորդ անգամ են չընկում, ցուցակներից ջնջում-հանում են նրանց, ովքեր այդ ժամանակամիջում մեռել կամ ուրիշ քաղաք, գյուղ են գնացել, մարդահամարի թերթիկի մեջ են մտցնում այդ ժամանակամիջում ծնված կամ նոր յեկած բոլոր անձանց:

Հունվարի 7-ից մինչև 11-ը բնակչության հաշվառման և մարդահամարի թերթիկների լրացման ստուգութիւնն և կատարվում: Դրա համար հատուկ վերահսկիչ-հրահանգիչները հաշվառուների հետ միասին, իսկ գյուղական վայրերում նաև գյուղխորհուրդի ներկայացուցչի հետ միասին, նորից են շրջելու բոլոր բնակելի շենքերն ու կացարանները: Ամեն մի բնակարանում, խրճիթում, յերկաթուղային տոնիկում, ամեն մի բնակելի կացարանում մարդահամարի աշխատողներն այդպիսով յերեք անգամ են լինում:

Այդ նրա համար և արվում, վորպեսզի ամբողջ բնակչութիւնն անխտիր ցուցակագրվի, վորպեսզի վոչ մի մարդու բաց չթողնեն, վորպեսզի յուրաքանչյուր մարդու համար մարդահամարի թերթիկը ճիշտ ու կանոնավոր կազմվի:

ԻՆՁԻ ՄԱՍԻՆ ԵՆ ՀԱՐՑՆԵԼՈՒ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Ամեն մի մարդ մարդահամարի ժամանակ պատասխանելու յե մարդահամարի թերթիկի 14 հարցի: Մեր դրբոյկի վերջում կցված և այդ թերթիկի հարցերը:

Յուրաքանչյուր քաղաքացի պետք և հարցերին ճիշտ ու կանոնավոր պատասխաններ տա: Այդ հատկապես կարևոր և, վորովհետև մարդահամարի ժամանակ չի թույլատրվում վորևէ փաստաթուղթ հարցնել: Բոլոր պատասխանները հաշվառուները միայն բնակչության ասածների համեմատ են դրի առնում: Ով ինչպես կպատասխանի, այնպես էլ հաշվառուն պարտավոր և գրանցելու: Յերեսխանների մասին նրանց ծնողներն են տեղեկութիւններ տալիս:

Վորպեսզի մարդահամարի թվական արդյունքները խտտորեն համապատասխանեն իրականությանը, պետք և բացարձակապես կանոնավոր ու ճիշտ պատասխաններ տրվեն մարդահամարի ժամանակ առաջարկված հարցերին: Ուստի ԽՍՀ Միության ամեն մի քաղաքացի պետք և լավ յուրացնի մարդահամարի թերթիկի բոլոր հարցերի էությունը:

Ավելի մանրամասնորեն կանգ առնենք այդ հարցերից մի քանիսի վրա:

Տարիքի մասին.—

Թվում և, թե մի շատ հեշտ բան և տարիքի վերաբերյալ հարցին պատասխանելը: Բայց չե՞ վոր այս հարցի վերաբերմամբ նախընթաց մարդահամարների ժամանակ միշտ էլ շատ սխալներ են յեղել: Ամենախնասակար և, դժբախտաբար, ամենատարածված սխալն այսպես կոչված՝ տարիքը կլորացնելն և:

Հաճախ և պատահում, որինակ, վոր յերեսունինը տարեկանները կամ նրանք, վորոնց 41 տարին արդեն լրացել և, ասում են, թե իրենք 40 տարեկան են:

Որինակ, 1897 թ. մարդահամարի ժամանակ այսպիսի թվեր ստացվեցին՝

Տղամարդ 39 տարեկան 483 հազար.

Տղամարդ 40 տարեկան 1257 հազար

Տղամարդ 41 տարեկան 387 հազար

Նույն պատկերն էր ստացվել նաև հիսուն տարեկանների նկատմամբ՝

Տղամարդ 49 տարեկան 300 հազար

Տղամարդ 50 տարեկան 1077 հազար

Տղամարդ 57 տարեկան 231 հազար.

Իսկույն յերևում և, վոր շատերը «կլորացրել են» իրենց տարիքը և ասել են, վոր իրենք 40 կամ 50 տարեկան են, թեև իրոք նրանք 39 կամ 41, 49 կամ 51 տարեկան են յեղել:

Այդպիսի վիճակագրական տվյալներից ոգտվել հնարավոր չե: Ուստի պետք և ամեն մարդ ճիշտ կերպով ասի, թե իր քանի տարին և լրացել: Մինչև մեկ տարեկան յերեսանների համար պետք և ասել, թե նրանց քանի ամիսն և լրացել:

ԱԶԳՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՎԻ ՄԱՍԻՆ

Այս հարցին պատասխանելիս յերբեմն շատ խոսակցութիւններ են ծագում. որինակ, ինչպես վարվել այն դեպքերում, յերբ հայրը չինացի յե, իսկ մայրը՝ ռուս և այլն:

Սակայն հարցը շատ հասարակ ձևով և լուծվում: Յուրաքանչյուր քաղաքացի ինքն և վորոշում իր ազգությունը, իսկ

վորքահասակ զավակները համար այդ հարցը նրանց ծնողներն են վորոշում:

Այդպես չեն մոտենում ազգության հարցին կապիտալիստական յերկրներում մարդահամարի ժամանակ: Կապիտալիստները մի ժողովուրդ մյուսի դեմ են դրդում, ցեղային ու ազգային ատելություն են բորբոքում: այդ կողմից ատանձնապես աչքի յեն ընկնում գերմանական Ֆաշիստները: Նրանք հաշվում են, թե քանի տոկոս արիական արյուն կա այս կամ այն գերմանական քաղաքացու մեջ: Նրանք վոչ-արիացիներին դրկում են քաղաքացիական բոլոր իրավունքներից: Մարդահամարների ժամանակ գերմանական Ֆաշիստները հետախուզում-փնտրում են, թե ավյալ մարդը վո՞ր ցեղին է պատկանում, ո՞վ է նա իր «արյունով»:

Շատերը կարծում են, վոր ազգությունն ու մայրենի լեզուն միշտ ել պետք է զուգադիպեն, վոր դրանք միևնույն բաներն են: Իհարկե, սխալ է այդ տեսակետը: Պատահում է, վոր մարդ մի ազգության է պատկանում, իսկ մայրենի լեզուն, վորով նա խոսում, մտածում է,—ուրիշ է: Որինակ, ռուսի մայրենի լեզուն կարող է ուկրայններն լինել, իսկ հայի մայրենի լեզուն՝ թուրքերենը:

ԿՐՈՆԻ ՄԱՍԻՆ

Շատերը դեռ հիշում են, վոր հեղափոխությունից առաջ ամեն մարդ վորևե պաշտոնական կրոնի սրատկանող եր համարվում: Յեթե մարդուն ուղղափառ տերտերն եր կնքել, ապա նա ուղղափառ եր համարվում, անկախ այն բանից՝ նա աստծուն հավատում եր, թե վոչ: Իսկ վորովհետև «ուղղափառությունից հեռանալու» համար մարդկանց խիստ հետապնդում եյին, ուստի և չհավատացողը դերադասում եր իր հակակրոնական համոզմունքների մասին լուել:

Բոլորովին այլ է դրությունը մեզ մոտ, ԽՍՀՄ-ում:

Մեր սահմանադրությունը ստեն մարդու համար ապահովված է կրոնական պաշտամունքները կատարելու և հակակրոնական պրոպագանդ մղելու ազատությունը: Մարդահամարի ժամանակ

միայն մի նպատակ է դրվում—պատասխան ստանալ այն մասին, թե հարցման յենթարկվողն այժմ, ավյալ մոմենտում կրոնական համոզմունքներ ունի, թե վոչ: Ձհավատացողն այդպես ել կպատասխանի, վոր նա չի հավատում: Նա, ով հավատում է, կպատասխանի, թե ինքն իրեն ինչ կրոնի պատկանող է համարում (ուղղափառ, մահմեդական, հուդայական և այլն):

ԱՄՈՒՍԻՆ ՈՒՆԻ, ԹԵ ՎՈԶ.— Մարդահամարի ժամանակ հաշվի յե առնվում թե՛ արձանագրված և թե՛ չարձանագրված ամուսնությունը:

Ամուսին չունեցողները (ամուրի, այրի և բաժանված) այդ հարցին պատասխանում են «վոչ»:

ՎՈՐ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՅԵ

Այս հարցը նրա համար է տրվում, վորպեսզի պարզվի, թե ԽՍՀՄ-ում մյուս պետությունների վորքան քաղաքացի յե ապրում: Այս հարցին բոլոր խորհրդային քաղաքացիները պատասխանում են «խորհրդային քաղաքացի»:

Ուրիշ պետությունների քաղաքացիները մասնանշում են այն յերկրի անունը, վորի քաղաքացին են նրանք:

ԳՐԱԳԵՏ Ե, ԹԵ ՎՈԶ

Թվում է, թե մի պարզ հարց է: Սակայն վոչ բոլորն են ճիշտ հասկանում այս հարցը: Որինակ, յերբեմն գրադես է համարվում հաղիվ-հաղ իր ազգանունը գրող մարդը, վորը սակայն բոլորովին կարդալ չգիտե: Այդպիսի մարդուն չի կարելի գրադես համարել: Բայց յեթե մարդը կարող է կարդալ, թեկուզ և գանդալ կարդալ, ապա նրան պետք է գրադես համարել, յեթե նույնիսկ նա դեռ գրել չի կարողանում: Այս դեպքում պետք է հիշել, վոր գրադես է համարվում թեկուզ մի վորևե յեզվով կարդալ գիտցող մարդը:

ՎՈՐ ԳՊՐՈՑՈՒՄՆ Ե ՍՈՎՈՐՈՒՄ—ՏԱՐԲԱԿԱՆ, ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ, ԹԵ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ.

ԽՍՀ Միությունից բնակչության մի հսկայական մասը սովորում և բարձրացնում է իր վորակավորումը: Բայց մարդահա-

մարի նպատակն և պարզել, թե մենք ինչքան աշակերտ-ուսանող ունենք միայն նորմալ տիպի դպրոցներում (տարրական, թերի-միջնակարգ, միջնակարգ դպրոցներ, բանֆակ, տեխնիկում, ԻՌԻՀ): Զանազան տեսակ կուրսերում, գործաշրջաններում (ՓՅՄ), հեռակա դպրոցներում և դպրոցական այլ հիմնարկներում սովորողներն ուսման վերաբերյալ հարցին պատասխանում են «վոչ»:

ԱՎԱՐՏԵՆՆԻ Ե ԱՐԴՅՈՒՔ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԿԱՄ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑ

Մարդահամարը պետք և պարզի, թե մեր յերկրում վորքան քնակիչ միջնակարգ, վորքան բնակիչ բարձրագույն դպրոց են ավարտել: Պետք և նկատի ունենալ, վոր թերի-միջնակարգ դպրոցավարանները (յոթնամյակ ավարտածները) միջնակարգ դպրոցավարաններ են համարվում:

Յարական Ռուսաստանում գոյութուն ունեցող բազմաթիվ զանազան տիպի դպրոցներն այժմ շատ քչերն են հիշում: Այժմյան յերիտասարդներից ո՛վ դիտե, թե ինչ բան ևր «աղնվական որիորդներ ինստիտուտը», «թեմական դպրոցը», «հոգևոր ճեմարանը» և այլն: Այն հարցը, թե այդպիսի դպրոցական հիմնարկը միջնակարգ դպրոց ևր՝ թե բարձրագույն, — ինքը՝ հարցման յենթարկվողն և վորոչում: Հաշվառուն պետք և գրի առնի այնպես, ինչպես նրան կասեն:

ԶԲԱՂՄՈՒՆՔԻ (ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ) ՏԵՍԱԿԸ ՅԵՎ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԵՂԸ

Մեր յերկրում արմատապես փոխվել են բնակչութան զբաղմունքներն ու պրոֆեսիաները: Յերկրի ինդուստրացումը, գյուղատնտեսութան կոլեկտիվացումն ու մեքենացումը մեծ թվով նոր զբաղմունքներ ու մասնագիտություններ են ստեղծել: Ելեկտրոյեռարարներ (электросварщики), վորոզ մեքենաների մեքենավարներ, հանքահատ կռանով աշխատող հանքափորներ (забойщики на отбойных молотках) և այլն — այսպիսի զբաղ-

մունքների ծանոթ չեր նախահեղափոխական Ռուսաստանի արդյունաբերությունը, համարյա անծանոթ ևր դրանց նաև խորհրդարային յերկիրը 1926 թ. մարդահամարի ժամանակները: Իսկ այժմ դրանք մասսայական, տարածված պրոֆեսիաներ են: Ձեռքի ծանր աշխատանքի հետ կապված շատ պրոֆեսիաներ անհետացել կամ անհետանում են: Այլևս չկան սահնակավորներն ասիական արդյունաբերության մեջ, հետզհետե պակասում և դուրիչներ թիվը մետաղագործության մեջ և այլն:

Հին մենատնտեսային դյուզն ասհասարակ ծանոթ չեր վոչ մի պրոֆեսիայի, վոչ մի մասնագիտության: Ամեն մի դյուզացի, ինչպես ասում էյին, — «համ կար անող ևր, համ հնձող, համ ել շվի վիչող»: Իսկ այժմ մեր կոլտնտեսային դյուզում տրակտորիստներ, կոմբայնավարներ, մեքենագետներ, շոֆերներ, դաշտագործական բրիգադների բրիգադավարներ, անասնաբուծական բրիգադավարներ և սոցիալիստական դյուզատնտեսության վորակյալ այլ աշխատողներ մասսայական կազրեր են առաջ յեկել:

Ստալինյան յերկու հնգամյակների հերոսական տարիներում արտադրության շատ նոր խոշորագույն ճյուղեր են ստեղծված, մեծ քանակությամբ նոր գործարաններ, խորհտնտեսություններ, ՄՏԳ-ներ են կառուցված: Տասնյակ հազարալոր նոր մարդիկ են յեկել այդտեղ աշխատելու, դլխավորապես դյուզից:

Այժմ ուրիչ կերպ և բաշխվում բնակչությունն ըստ զբաղմունքների և ըստ արտադրության ճյուղերի:

Այդ բոլոր նոր պրոֆեսիաներն ու մասնագիտությունները հաշվի առնելու համար պետք և աշխատել զբաղմունքների տեսակը՝ վորքան կարելի յե ճշտորեն գրի առնել: Յեթե մարդահամարի ժամանակ հենց միայն պատասխանեն «բանվոր» կամ «բրիգադիր» կամ «աշակերտ», — ապա այդպիսի պատասխանից քիչ բան դուրս կգա: Պետք և ճշգրիտ գրել, որինակ, «փականագործ», «դաշտային բրիգադիր», «մետաղի շարխագործի աշակերտ» և այլն: Մառայողը պետք և իր պաշտոնի անունն ասի — «հաշվապահ», «ուսուցիչ», «հերթափոխ ճարտարագետ», «տեխնիկ-շինարար» և այլն:

Կարող են այնպիսի դեպքեր պատահել, վոր այս կամ այն

քաղաքացին կարճ ժամանակով զանազան աշխատանքներ կատարի: Նա պետք է ցույց տա, թե հատկապես ի՞նչ աշխատանք է կատարելիս յեղել վերջում, պետք է վերջին աշխատանքը ցույց տա: Մի քանիսն եւ կարող են, որինակ, այսպես պատասխանել—«սեւագործ բանվոր» կամ «տարարանվոր» (разнорабочий), այն հիման վրա, վոր յերեկ բեռնիչ են յեղել, նրանից առաջ՝ փայտ են ջարդել հիվանդանոցի, դպրոցի համար, իսկ դրանից եւ առաջ՝ վորևէ այլ աշխատանք են կատարել:

Այդպիսի պատասխան չպետք է տալ: Յեթե քաղաքացին մարդահամարի բոպեյին բեռնիչ է յեղել, ապա թող հենց այդպես եւ պատասխանի—«բեռնիչ»:

Ուսումնական հիմնարկներում սովորողները վորոնք միաժամանակ ալ տեղ չեն աշխատում, այդ հարցին պետք է պատասխանեն—«սովորող»: Իսկ յեթե նրանք սովորելու հետ միաժամանակ նաև աշխատում են վորևէ տեղ, ապա պետք է ցույց տան աշխատանքի վայրում ունեցած իրենց պաշտոնը:

Զբաղմունքի տեսակի հետ է կապված աշխատավայրի հարցը: Վորովհետև մենք պետք է պարզենք, թե մեզանում քանի մարդ է աշխատում արդյունաբերութեան մեջ, տրանսպորտում, դյուղատնտեսութեան մեջ, կուլտուրական շինարարութեան գծով, ուստի չափազանց կարևոր է, վոր ամեն մի քաղաքացի ճշտորեն ցույց տար, թե նա վոր ձև տնտեսութեան մեջ, վոր հիմնարկում կամ կոլտնտեսութեանում է աշխատում:

Չի կարելի, որինակ, ասել, թե աշխատում է «գործարանում», պետք է ասել՝ թե հատկապես վոր գործարանում, արդյունաբերութեան վոր ճյուղումն է գտնվում և ինչպես է կոչվում այդ գործարանը: Սխալ է, որինակ, այսպես պատասխանել—«աշխատում եմ «Պրոլետարի» գործարանում», կամ «Կարմիր Հոկտեմբեր» գործարանում, «Բորեց» գործարանում: Պետք է պատասխանել—«Պրոլետարի» ջուհակագործարանում», «Կարմիր Հոկտեմբեր» հրուշակագործարանում», «Բորեց» մեքենաշինական գործարանում և այլն:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՎՈՐ ԽՄԲԻՆ Ե ՊԱՏԿԱՆՈՒՄ

Մարդահամարի ժամանակ ամեն մի քաղաքացի պետք է ցույց տա, թե մարդահամարի թերթիկում թված հասարակական խմբե-

րից վորին է պատկանում—բանվորների, ծառայողների, կոլտնտեսականների, մենատնտեսների, տնայնադործների, ազատ պրոֆեսիայի տեր մարդկանց, թե՛ կրոնական պաշտամունքի սպարակողների անաշխատ տարրերի:

Մարդահամարի միջոցով ստացվելիք թվերը ցույց կտան մեզ, թե մեր ամբողջ բնակչութեան ինչպիսի հասարակական խմբերի յե բաժանվում:

Այս հարցը, առաջին հայացքից, մի վտր անորոշութեան է առաջացնում խնամառուների (ИЖДИВЕНЦ) նկատմամբ: Հասարակական վոր խմբին է պատկանում, որինակ, բանվորի կինը, վորը տնային տնտեսութեամբ է զբաղվում, կամ ինչպե՞ս դրանցել թոշակաւիին կամ սովորողին: Ծատ պարզ ձևով—խնամքի տակ գտնվող կնոջն ու յերեխային պետք է այն հասարակական խմբի մեջ համարել, վորին պատկանում է նրանց կերակրող անձը. այսպես՝ բանվորի՝ տնային տնտեսութեամբ զբաղվող կինը «բանվորներ» խմբին է պատկանում, ծառայողի խնամքի տակ ապրող նրա կինը—«ծառայողներ» խմբին և այլն:

Թոշակառուին կամ սովորողը (ուսանողը, աշակերտը) այն հասարակական խումբն է ցույց տալիս, վորին նա պատկանելիս է յեղել կենսաթոշակ կամ թոշակ ստանալուց առաջ:

Որինակ, յեթե թոշակ ստացող ուսանողը ԲՈՒՀ մտնելուց առաջ բանվոր է յեղել, ապա նա պետք է գրանցվի վորպես բանվոր, իսկ յեթե նա ԲՈՒՀ մտնելուց առաջ չի աշխատել, ապա պետք է համարվի այն հասարակական խմբի մեջ, վորին պատկանել են նրա ծնողները կամ այն անձինք, վորոնց խնամքի տակ նա ապրել է:

ԱՌԱՆՁԻՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆՆԵԼՆ ԱՐԳԵԼՎՈՒՄ Ե

Կառավարութեան արգելել է յուրաքանչյուր անանձին անձի մասին գրանցված տեղեկութեանների հրապարակ հանելը: Յեթե վորևէ հաշվառու պատմի այն, ինչ վոր քաղաքացին հաղորդել է, որինակ, իր տարիքի, զբաղմունքի, ազգութեան կամ կրոնի մասին, այդ հաշվառուն դատի կհանձնվի:

Մարդահամար կատարելու նպատակն է միշտ տեղեկութեան-

Ձեր ստանալ ամբողջ յերկրի բնդիանուր բնակչության մասին և վոչ քե յուրաքանչյուր առանձին քաղաքացու մասին: Ուստի և յուրաքանչյուր քաղաքացի կարող է վստահ լինել, վոր նրա պատասխանները գաղտնի կմնան և միայն վիճակագրական հաշիվները ու ընդհանրացումների համար կողտադործվեն:

Ահա թե ինչ է ասված այդ առթիվ ՍՍՀՄ կառավարութեան կողմից 1936 թ. ոգոստոսին ընդունված որենքի մեջ.—

«Սահմանել, վոր համաժողովենական մարդահամարի ժամանակ առանձին անձանց մասին հավաքվող տեղեկութիւնները հրապարակ չպետք է հանվեն և կարող են ոգոտադործվել միայն վիճակագրական մշակումների համար:

Այն հաշվառուները, վերահսկիչ-հրահանգիչները և մարդահամարի այլ աշխատողները, վորոնք հրապարակ կհանեն առանձին անձանց վերաբերյալ տեղեկութիւնները, ջրեական պատասխանատվութեան կենթարկվեն ՌՍՖՍՀ Գրեական Որենսդրքի 109 հոդվածի և դաշնակից հանրապետութիւնների ջրեական որենսդրքերի համապատասխան հոդվածների համաձայն»:

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾ Ե

Մարդահամարը համաժողովրդական գործ է, և նրա հաջողութիւնը կախված է մեր յերկրի յուրաքանչյուր քաղաքացու ակտիվութիւնից ու դիտակցականութիւնից:

Մարդահամարին ակտիվ կերպով մասնակցելը մի կարևորագույն հասարակական պարտականութիւն է: Ամեն մի քաղաքացի պետք է իմանա, վոր հունվարի 6-ին մարդահամար է կատարվում, և վոր այդ մարդահամարը պետք է ասպհովի ամբողջ բնակչութեան նիշտ ու կանոնաւոր հաշվառումը: Թող ամեն մեկը հետևի, վոր իր համար մարդահամարի թերթիկ լրացվի: Յեթե վորեւ պատճառով հաշվառուն չի յեկել (յսկ այգպխի դեպքեր կարող են լինել հաշվառուների անփութութեան պատճառով), ապա ամեն մի քաղաքացի ինքը պետք է հոգ տանի, վոր իրեն զբանցեն: Թող նա այդ մասին հայտնի մարդահամարի մոտակա կետին, վորպեսզի նրա համար մարդահամարի թերթիկ կաղմեն: Չե՞ վոր յեթե յուրաքանչյուր հաշվառու թեկուզ մի մարդու չը-

զբանցի—բաց թողնի, ապա մարդահամարից դուրս կմնա մե՞կ միլիոն մարդ: Իր մասին հոգալը դեռ քիչ է. թող ամեն մի քաղաքացի ստուգի՝ արդյոք արտադրութեան դժով իր ընկերները, իր աղբականները, ծանոթները զբանցված են, թե վոչ. զբանով նա ոգնած կլինի հաշվառուներին: Այդ անելով, նա ոգնում է պետութեան իսկապես ամբողջ բնակչութիւնը ճիշտ կերպով հաշվառման յենթարկելու գործում:

Մենք մարդահամարը կատարում ենք ջախջախված դատակարարային թշնամու՝ դեռևս այստեղ-այնտեղ թաղնված մնացորդների կողմից. տրոցկլիստական-ֆաշիստական բանդայի թափթփուկները կողմից սոցիալիստական պետութեան դեմ մղվող ջողարկված պայքարի պայմաններում: Նրանք կլիորձեն այս կարևորագույն պետական գործում մեզ վնասել և ստորութիւններ անել մեր դեմ գանաղան ճանապարհներով, որինակ, մարդահամարի իսկական նշանակութիւնն ու խնդիրները խեղաթյուրող չարամիտ լուրեր տարածելով բնակչութեան հետամնաց մասի մեջ:

Ամեն մի ազնիվ, խորհրդային իշխանութեան գործին նվիրված քաղաքացու պարտքն է մերկացնել դատակարարային թըշնամու այդ պոչանքներին (ОХВОТЬЕ), բացատրել հետամնաց մարդկանց մարդահամարի նշանակութիւնն ու խնդիրները, աջակցել, վորպեսզի վոչ մի մարդ չխուսափի մարդահամարից:

Մարդահամարից ոգտվել կարող են նաև ջրեական տարրերը՝ «հաշվառուների» անվան տակ բնակարանները մտնելով: Պետք է պահանջել, վոր հաշվառուն բնակարան դալով, ներկայացնի տեղական խորհրդից տրված վկայականը:

Մեր մարդահամարը բանվորների ու գյուղացիների՝ աշխարհում առաջին սոցիալիստական պետութեան մարդահամարն է լինելու: Նա կատարվելու յե մի յերկրում, վորի ժողովուրդները մեծագույն հետադիպումով լի նվիրվածութեամբ դեպի իրենց գեղեցիկ հայրենիքն ու Լենինի-Ստալինի կոմունիստական կուսակցութիւնը, խանդավառորեն ընդունեցին Ստալինյան Սահմանագրութիւնը:

Մարդահամարի արդյունքներին է յեկուված լինելու մեր Մեծ

յերկրի ժողովուրդներին և ամբողջ աշխարհի աշխատավորներին
 զւշադրութիւնը:

Ամեն ինչ անենք, վորպեսզի մարդասամարն որինակելի
 կերպով կատարվի, վորպեսզի նրա արդյունքները բոլշևիկյան
 դաւիք նոր հաղթանակների սլանաւորման, Վոլնիզմի ճանա-
 սարհին մեր նորանոր նվաճումների բոլշևիկ սլանաւորման
 հիմքը կազմեն:

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ԹԵՐԹԻԿԻ ՀԱՐՑԻՐ

1. Սեռը (արական, իգական)
2. Գանձ՝ տարեկան կամ ամսակա՞ն
3. Աղէութիւնը
4. Մայրենի լեզուն
5. Կրօնը
6. Ամուսնացա՞ծ ե, թե վոչ
7. Վո՞ր սկտության քաղաքացի յե
8. Գրադե՞տ ե, թե վոչ
9. Վո՞ր դպրոցումն ե սովորում—տարրական, միջնակարգ,
 թե բարձրագոյն
10. Վո՞ր դամադանում կամ վո՞ր կուսումն ե սովորում
11. Ավարտե՞լ ե արդյոք միջնակարգ կամ բարձրագոյն
 դպրոց
12. Չբաժնո՞ւնի տեսակը (ծառայութիւնը) ներկայումս
13. Աշխատանքի տեղը (ձեռնարկության, կոլտնտեսության,
 հիմարկի տեղը)
14. Հասարակական վո՞ր խմբին ե սատկանում — բանվոր-
 ների, ծառայողների, կոլտնտեսականների, մենատնտես-
 ների, տնայնադորձների խմբերին, աղատ սրոֆեսիայի
 մարդկանց, թե կրօնական պաշտամունքի սպասարկողներին և
 անաշխատ տարրերին:

